

KENTSEL PLANLAMADA SANAYİ ALANLARI VE ALTYAPI SORUNLARI,MERSİN ÖRNEĞİ

Nilgün Sultan YÜCEER
Uzman Mimar Arş.Gör

Ayşe DURUKAN
Mimar Arş.Gör.

Ç.Ü Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
Adana, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada ülkemizdeki sanayi alanları ve Mersin kenti örneği incelenmiş, ülkemizdeki endüstri kirliliğinin özellikle hatalı yerleşimi ve altyapı yetersizliğinden kaynaklandığı izlenmiştir.

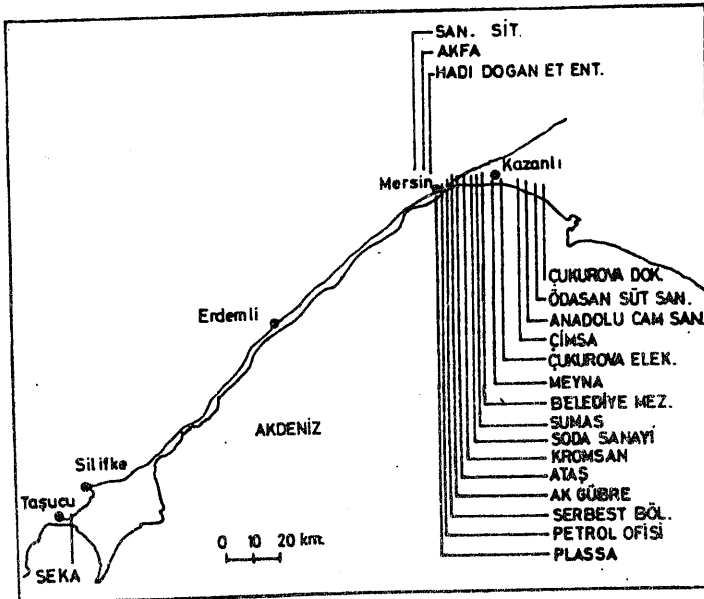
Ülkemizde ve çalışma alanında hızlı nüfus artışı ve göçe bağlı olarak gelişen hızlı kentleşme sanayi alanlarının gelişigüzel gelişmesine yol açmıştır. Böylece kent ölçeğinde doğru planlanmamış veya girişimci açısından seçilen sanayi alanları bir taraftan enerji, su, kanalizasyon, arıtma gibi altyapı hizmetlerini, diğer taraftan ulaşım trafik ve fonksiyon gibi kentsel sirkülasyonu kötü yönde etkilemektedir. Bu oluşum ise doğal alan kaybı ve çevre kirliliğine yol açmaktadır.

Çalışma sonucunda sanayi alanlarının doğru planlanmasının ve ilgili mevzuatlara uygun bir yerleşimi yapılmasının, yukarıda sözkonusu edilen sakıncaları büyük ölçüde ortadan kaldırılacağı olgusuna varılmıştır.

GİRİŞ

Şehir ölçeğinde sanayi bölgeleri ele alındığında önemli yer tutar. Diğer bir anlamda sanayi de kentleşmenin bir parçasıdır. Ancak kentlerdeki sanayi yapılarının yer seçimindeki tutarsızlık sanayi bölgelerinin iyi organize edilememesi, ülkemizin bir sanayi envanteri ve politikasının olmaması, 1950'li yıllardan beri "ithalat" ikama ederek endüstrileşmesi, sanayi yapılarının gelişigüzel gelişmesine yol açmıştır. (2) Örneğin kent içine serpilmiş küçük imalathaneler konut yapılarının alt katında yer almakta, daha büyük sanayi işletmeleri ise enerji, su temini gibi gereksinmelere göre rant kriterini göz önünde tutarak yer seçimi yapmaktadır. Böylece girişimci açısından seçilen sanayi alanları kent ölçeğinde ulaşım, kanalizasyon bağlantısı ve ucuz işgücü açısından yatırım için uygun olmakla birlikte buldukları bölgenin yol, su, enerji ve arıtma gibi kentsel altyapı hizmetlerini tıkamaktadır.

Çalışma alanı olan Mersin kenti de incelendiğinde aynı gelişme gözlenebilir. Araştırma alanındaki sanayi yapıları, bölgedeki dışa dayalı endüstrinin ve hammadde ihracatının kırılma noktası olan liman alanından başlamak üzere doğuya doğru çizgisel bir gelişme göstermektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışma Alanı; Mersin Kenti Sanayi Tesisleri (1).

Mersin kenti ve sanayi alanları

Çalışma bölgesinin yer aldığı İçel ili,Toros dağlarının kuzeye yalnız iki geçitle yol verdiği E5 ve E25 karayolları,Ortadoğu ülkelerine ve Türkiye'nin her yönüne uzanan demiryolları,Mersin Limanı serbest bölgesi,Taşucu,Anamur sınır deniz kapılarıyla ülkemizin dışa açık önemli liman kentlerinden biridir(3).

Bölgedeki sanayinin gelişmesi 1940'lı yıllarda başlamıştır.Ülkemizde bu tarihlerdeki tarımı modernleştirme politikaları,ulaşımın iyileştirilmesi,1956'da Seyhan Hidroelektrik Santrali'nin devreye girmesi,sulama ve enerji açısından rahatlama bölgeyi iç ve dış pazarlara açarak, sanayiye geliştirdi. Çukurova'da başlayan sanayileşme hareketleriyle birlikte, 1950'lilerden sonra bölgede sanayinin çeşitlenmesine,deniz taşımacılığı ve ticaretin artmasında önemli etken olmuştur.

Böylece bölgede hızla gelişen "hazır sanayi" kent planlarında organize edilmiş yeterli alan bulamamış:bu oluşum yatırımcıya tesisini istediği yere yapabilme seçeneğini getirmiştir.Dolayısıyla girişimciye belediye denetiminden uzak bunun yanısıra daha ucuz olan mücavir alan dışındaki araziler çekici gelmektedir.Yörede enerjinin ve yeraltı suyunun kolay temini yatırımcı için maliyeti düşürücü etkenler olarak görülmekte ve tercih edilmektedir.Öte yandan,tesisin atıkları ve kirlilik yükleri denize ve kıyılara deşarj edilmekte özellikle denetlenmesi gereken bu girişim bölgenin altyapı hizmetlerini tıkamaktadır.Bunun yanısıra bölgede yer alan 1.sınıf tarım alanları,sanayi yerleşimine açılmakta ve çevre dengesinin bozulmasına neden olmaktadır.

Tablo2'den de izlendiği gibi sanayi tesislerinin büyük bir bölümünde arıtma ve altyapı yetersiz durumdadır. Konunun diğer bir boyutu ise,ilgili kuruluşların denetim yetki kargaşasıdır.Bölgede konuyla ilgili çalışan İl Sağlık Müdürlüğü,İl Çevre Müdürlüğü ve belediye teşkilatları birbiriyle habersiz çalışmakta ve denetimleri çelişmektedir.Örneğin 2872 sayılı Çevre Kanunu'na göre,tesislerin kirlilik denetimi İl Çevre Müdürlüğü'nde gözükmekte fakat yapı ruhsatını 3194 sayılı İmar Yasası'na göre belediyeler (mücavir alan dışında Bayındırlık Müdürlükleri) vermektedir.Böylece bu kuruluşların yaptırım güçleri etkisiz kalmaktadır.

Soda Sanayi	Gerekli arıtma yapılmamaktadır,deniz deşarjı
Kromsan	Arıtma yetersiz,deniz deşarjı
Sumas	Arazi boşaltımı
Gama	Arazi boşaltımı
Akgübre	Arıtma yetersiz,deniz deşarjı
Ataş	Arıtma yetersiz,denize deşarj
Anadolu Cam	Arıtma yetersiz denize deşarj
Çimsa	-
Plassa	-
Seka	Fiziksel,kimyasal arıtım,denize deşarj

Tablo 2. Sanayi Tesislerinin Arıtma Durumu (4).

SONUÇ

Sonuç olarak ülkemizde ve çalışma alanında sanayi kuruluşlarının yer seçiminde en acil ve zaman gerektirmeyen çözüm önerileri ni aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

—İlgili kuruluşların (Sanayi Bakanlığı,Çevre Bakanlığı) ülkemizdeki sanayileşme hakkında kapsamlı bir envanter çalışması yapması,önerilen bir planlamada veri tabanı oluşturacaktır.Örneğin bir tekstil fabrikasında hammadde gereksinimi,atık durumu,ulaşım ve çalışma sistemini içeren bir çalışma: böyle bir tesis için imar uygulama planlarında nasıl bir yer seçimi hakkında fikir verebilir.

—İmar uygulama planlarında sanayi alanlarının belirlenmesi ve altyapı hizmetlerinin götürülmesi ve bu aşamadan sonra tesisin işletme ruhsatının verilmesi.

—Mücvir alan dışında yapılması düşünülen bir tesis için öncelikle enerji ,su,kanalizasyon ve arıtma gibi altyapı projelerinin hazırlanması.

—2872 sayılı Çevre Yasası kapsamındaki,

- Su Kirliliği Yönetmeliği
- Katı Atık Yönetmeliği
- Hava Kirliliği Yönetmeliği'nin getirdiği hükümlere uyulması belediye

teşkilatları, çevre müdürlükleri, sağlık müdürlükleri gibi ilgili kuruluşlarca sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1-Yüceer, N.S., Mersin Silifke Kıyı Şeridindeki Yapılaşmanın Çevreye Etkileri, Ç.Ü. Çevre Müh. Böl. Yüksek Lisans Tezi, Şubat 1997 Adana/Türkiye

2-Tekeli, İ. Yerleşimi Teorileri Endüstrileşme Politikası ve Organize Sanayi Bölgeleri Üstüne, Mimarlık Dergisi 70/1 Sf no:50 Ankara/Türkiye

3-TMMOB İçel İl Koordinasyon Kurulu, Çevre Komisyonu Araştırma Raporu 1991, İçel'de Çevre Sorunları Mersin/Türkiye

4-T.C. Çevre Bakanlığı İçel Valiliği İl Çevre Müd., İçel İl Çevre Durum Raporu 1994, Mersin/Türkiye

